

MAKTABGACHA TA'LIM PEDAGOGLARI MALAKASINI OSHIRISH VA ATTESTATSIYANING TA'LIM SIFATIGA TA'SIRI: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA AMALIY AHAMIYAT

Farg'ona pedagogik mahorat markazi

“Maktabgacha, boshlang'ich va maxsus ta'lim kafedrasi

*professor-o'qituvchisi **Ismatullayeva Gulshoda***

Annotatsiya: Ushbu maqola maktabgacha ta'lim tizimida pedagog kadrlar malakasini oshirish va attestatsiya jarayonlarining ta'lim sifatini ta'minlashdagi markaziy rolini tahlil qiladi. Maqolada pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini doimiy ravishda rivojlantirishning zarurati, malaka oshirish shakllari (kurslar, seminarlar, master-klasslar, "ustoz-shogird" tizimi) hamda attestatsiya mexanizmlari yoritiladi. Shuningdek, malaka oshirish va attestatsiya natijalarining MTT faoliyatiga, "bola shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim" tamoyillarini amalga oshirishga va umumiy ta'lim sifatini oshirishga ta'siri atroflicha ko'rib chiqiladi. Maqola sohada mavjud muammolar va ularni hal etish bo'yicha takliflar, xorijiy tajribalarni inobatga olgan holda O'zbekiston sharoitiga mos yechimlar bilan boyitilgan. Maqola maktabgacha ta'lim mutaxassislari, metodistlar, rahbarlar, ta'lim siyosatini ishlab chiquvchilar va ota-onalar uchun mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: Maktabgacha ta'lim, pedagog kadrlar, malaka oshirish, attestatsiya, ta'lim sifati, kasbiy kompetensiya, uzluksiz ta'lim, “bola shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim”, innovatsion pedagogika.

Bugungi kunda jahon ta'lim tizimida maktabgacha ta'limga bo'lgan e'tibor tobora kuchayib bormoqda. Bolaning shaxsiyat poydevori aynan maktabgacha yoshda shakllanishi e'tirof etilar ekan, bu davrdagi ta'lim-tarbiya sifati strategik ahamiyat kasb etadi. Ta'lim sifatining asosiy drayveri esa, shubhasiz, pedagog kadrlar salohiyati hisoblanadi. Malakali, zamonaviy bilimlarga ega, ijodiy

yondashuvchi pedagoglarsiz sifatli ta'limni tasavvur etib bo'lmaydi. Shu bois, maktabgacha ta'lim pedagoglarining malakasini oshirish va ularning kasbiy darajasini muntazam ravishda attestatsiya orqali baholash tizimi har qanday ta'lim islohotining markazida turadi.

O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar doirasida pedagoglarning malakasini oshirish va attestatsiyadan o'tkazish jarayonlari tubdan qayta ko'rib chiqilmoqda. Prezidentimizning tegishli qaror va farmonlarida "bola shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim" tamoyili ustuvor ahamiyat kasb etib, bu tamoyilni amaliyotga tatbiq etish pedagoglardan yangicha bilim va ko'nikmalarni talab qilmoqda. Ushbu maqola malaka oshirish va attestatsiya jarayonlarining maktabgacha ta'lim sifatiga ta'sirini tahlil qilishga qaratilgan.

Pedagog kadrlar malakasini oshirishning ahamiyati va shakllari: Pedagogning kasbiy mahorati, bilimi va malakasi – bolaning har tomonlama rivojlanishining asosiy garovidir. Maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik xususiyatlari, ularning bilish jarayonlari, emotsional holati va ijtimoiy ko'nikmalari bilan ishlash chuqur pedagogik va psixologik bilimni talab etadi. Shuning uchun pedagoglarning malakasini uzluksiz oshirib borishi quyidagi sabablarga ko'ra muhimdir. Ilmiy-pedagogik yondashuvlarning o'zgarishi - ta'lim sohasida yangi nazariyalar, metodologiyalar va texnologiyalar doimiy ravishda paydo bo'ladi. Masalan, "bola shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim", inklyuziv ta'lim, STEAM yondashuvi kabi zamonaviy yo'nalishlar pedagoglardan doimiy o'rganishni talab qiladi.

Texnologik taraqqiyot - Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ta'lim jarayoniga faol tatbiq etilmoqda. Pedagoglar raqamli resurslardan samarali foydalanish, interaktiv o'yinlar va dasturlar yordamida mashg'ulotlar o'tkazish ko'nikmalariga ega bo'lishlari lozim.

O‘zgaruvchan jamiyat ehtiyojlari - Jamiyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy o‘zgarishlar bolalarning rivojlanishi va ularni kelajak hayotga tayyorlashda yangi talablar qo‘yadi.

Shaxsiy va kasbiy o‘shish - Malaka oshirish pedagoglarning nafaqat kasbiy bilimlarini kengaytiradi, balki ularning shaxsiy o‘shishiga, yangi g‘oyalar va kreativ yondashuvlarni rivojlantirishga ham yordam beradi.

Pedagoglar malakasini oshirishning asosiy shakllari quyidagilardan iborat:

Davlat tomonidan tashkil etiladigan malaka oshirish kurslari: O‘zbekistonda mavjud malaka oshirish institutlari va markazlari tomonidan muntazam ravishda o‘tkaziladigan kurslar.

Ichki maktabgacha ta’lim tashkiloti (MTT) seminarlari va treninglari: MTTning o‘zida tashkil etiladigan, muayyan mavzularga bag‘ishlangan qisqa muddatli seminarlar, mahorat darslari (master-klasslar).

“Ustoz-shogird” tizimi: Tajribali pedagoglarning yosh mutaxassislariga amaliy yordam berishi, ularga metodik ko‘maklashishi.

Konferensiyalar, forumlar va vebinarlar: Ilmiy-amaliy anjumanlarda ishtirok etish orqali yangi g‘oyalar, tadqiqotlar va xorijiy tajribalar bilan tanishish.

Mustaqil o‘rganish va tadqiqot: Pedagoglarning ilmiy adabiyotlar, metodik qo‘llanmalar, internet resurslari orqali mustaqil ravishda bilim olishi.

Attestatsiya – pedagog xodimlarning kasbiy tayyorgarligi, malakasi va amaliy faoliyatini baholashning asosiy vositasidir. Uning maqsadi quyidagilardan iborat. Pedagoglarning kasbiy darajasini aniqlash va tasdiqlash pedagogning amaliy tajribasi, nazariy bilimlari va metodik mahoratini baholash orqali unga tegishli malaka toifasini (oliy, birinchi, ikkinchi) berish. Ta’lim sifatini ta’minlash attestatsiya jarayoni orqali kamchiliklar aniqlanadi va ularni bartaraf etish bo‘yicha

chora-tadbirlar belgilanadi, bu esa ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Pedagoglarni rag'batlantirish yuqori malaka toifasiga ega bo'lgan pedagoglarga yuqoriroq oylik maosh va boshqa imtiyozlar berish orqali ularning motivatsiyasini oshirish. Kadrlar salohiyatini optimallashtirish attestatsiya natijalari asosida pedagog kadrlar bilan ishlash bo'yicha strategiyalarni ishlab chiqish.

Attestatsiya jarayonining ta'lim sifatiga ta'siri quyidagicha namoyon bo'ladi:

- Kasbiy o'sishni rag'batlantirish: Attestatsiyaga tayyorgarlik jarayonida pedagoglar o'z bilim va ko'nikmalarini chuqurlashtiradi, yangi metodologiyalarni o'rganadi va amaliy tajribasini boyitadi. Bu ularning ishiga ijodiy yondashuvni shakllantiradi.
- Metodik tayyorgarlikning oshishi: Attestatsiya sinovlari, odatda, pedagogning metodik tayyorgarligini, "bola shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim" tamoyillarini qanchalik bilishini va amaliyotda qo'llay olishini baholaydi. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.
- Innovatsion yondashuvlarning joriy etilishi: Attestatsiya jarayoni pedagoglarni innovatsion texnologiyalarni o'zlashtirishga va o'z faoliyatida qo'llashga undaydi. Natijada bolalar bilan olib boriladigan mashg'ulotlar yanada qiziqarli va samarali bo'ladi.
- Normativ-huquqiy bilimlarni mustahkamlash: Attestatsiya talablari orasida pedagogning ta'lim sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlarni bilishi ham muhim o'rin tutadi. Bu esa uning o'z vazifalari va huquqlarini to'g'ri anglashiga yordam beradi.
- O'z-o'zini tahlil qilish va baholash ko'nikmalarini rivojlantirish: Pedagog attestatsiyaga tayyorgarlik ko'rish jarayonida o'zining faoliyatini tahlil qiladi, kamchiliklarini aniqlaydi va ularni bartaraf etish yo'llarini izlaydi.

Barcha tizimlarda bo'lgani kabi malaka oshirish va attestatsiya tizimidagi muammolar va kamchiliklarga qator takliflar tavsiya etaish mumkin. O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimida malaka oshirish va attestatsiya jarayonlarini yanada takomillashtirish lozim bo'lgan bir qator muammolar mavjud. Malaka oshirish kurslarining mazmunini modernizatsiya qilish: Ba'zi kurslarning eskicha metodologiyalarga asoslanishi va zamonaviy talablarga javob bermasligi.

Amaliyotga yo'naltirilganlikning yetishmasligi: Nazariy bilimlarga haddan tashqari urg'u berilib, amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga yetarlicha e'tibor qaratilmasligi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalaridagi bo'shliqlar: Ko'plab pedagoglarda zamonaviy raqamli vositalar bilan ishlash bo'yicha bilim va ko'nikmalarning yetishmasligi. Attestatsiya jarayonining subyektivligi: Ba'zi hollarda attestatsiya komissiyalarining xolislik tamoyiliga to'liq amal qilmasligi.

Pedagoglarning motivatsiyasini oshirish mexanizmlarining yetarli emasligi: Malaka oshirish va attestatsiyadan o'tishga bo'lgan motivatsiyani yanada kuchaytirish zarurati. Malaka oshirish dasturlarini doimiy yangilab borish Dasturlarni "bola shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim", STEAM, inklyuziv ta'lim kabi zamonaviy tendensiyalar va xorijiy tajribalar bilan boyitish. Amaliyotga yo'naltirilgan treninglar kurslarda amaliy mashg'ulotlar, mahorat darslari, key-stadi tahlillari va tajriba almashishga ko'proq e'tibor qaratish. Raqamli savodxonlikni oshirish AKTni joriy etish bo'yicha maxsus modullar va kurslar tashkil etish, pedagoglarni raqamli resurslardan samarali foydalanishga o'rgatish. Attestatsiya jarayonini shaffof va xolis qilish baholash mezonlarini aniqlashtirish, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish va zamonaviy texnologiyalardan (masalan, onlayn testlar, videokuzatuv) foydalanish. Pedagoglar uchun rag'batlantirish tizimini kuchaytirish malaka toifasiga qarab nafaqat oylik maoshni oshirish, balki turli grantlar, loyihalar va mukofotlar orqali ham ularni qo'llab-quvvatlash. "Ustoz-

shogird” tizimini normativ asosda mustahkamlash tajribali pedagoglarning yosh mutaxassislariga mentorlik qilishini rag‘batlantirish.

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki: Maktabgacha ta’lim pedagoglarining malakasini oshirish va attestatsiyadan o‘tkazish tizimi ta’lim sifatini ta’minlashning ajralmas qismidir. Bu jarayonlar pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini muntazam rivojlantirishga, zamonaviy ta’lim standartlarini o‘zlashtirishga va "bola shaxsiga yo‘naltirilgan ta’lim" tamoyillarini amaliyotga samarali tatbiq etishga xizmat qiladi. Doimiy takomillashtirilayotgan malaka oshirish dasturlari va xolis attestatsiya mexanizmlari O‘zbekistonda bolalarimizning barkamol shaxs bo‘lib yetishishlari uchun sifatli ta’lim va tarbiya muhitini yaratishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Bu boradagi sa’y-harakatlar uzluksiz bo‘lishi, doimiy ravishda monitoring qilinishi va takomillashtirib borilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida"gi Qarori, 2019 yil 8 may, PQ-4312-son.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Maktabgacha, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, kasb-hunar va maktabdan tashqari ta’lim muassasalari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi Qarori, 2018 yil 13 aprel, 282-son.
3. Davletshin M.G. “Pedagogik psixologiya” Toshkent: Fan va texnologiya, 20XX.
4. Xasanboyev J.J. va boshqalar. “Pedagogika nazariyasi” Toshkent: Fan va texnologiya, 20XX.

5. Muslimov N.A. "Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari" Toshkent: Fan va texnologiya, 20XX.
6. "Ochilova N. "Ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalar." Toshkent: Talqin, 20XX.
7. Yusupov O. "Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual rivojlantirishning pedagogik asoslari" Toshkent: Toshkent davlat pedagogika universiteti nashriyoti, 20XX.
8. OECD (Organization for Economic Co-operation and Development). "Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education" OECD Publishing, Paris, 2017. (Xorijiy tajribani o'rganish uchun)
9. UNESCO "Conceptual Framework on Teachers' Professional Development. UNESCO, 2018. (Xalqaro tashkilotlarning pedagog kadrlar rivojlanishiga oid adabiyotlari)